

zondag 13 oktober 2019 in het Kruispunt

lezing oude testament (lector) 2 Samuel 1, 1-16

2 Sam 1, 1-16

- 1 Saul was gesneuveld en David had de Amalekieten verslagen en was alweer twee dagen terug in Siklag.
- 2 Op de derde dag liet zich iemand uit het legerkamp van Saul aandienen. Hij had zijn kleren gescheurd en stof over zijn hoofd geworpen. Bij David gekomen, boog hij diep voorover.
- 3 'Waar komt u vandaan?' vroeg David, en de man antwoordde: 'Uit het legerkamp van Israël. Ik ben ontkomen.'
- 4 'Wat is er dan gebeurd?' vroeg David ongerust. 'De soldaten moesten vluchten, 'vertelde hij. 'Velen van hen zijn gesneuveld, en ook Saul en zijn zoon Jonatan zijn omgekomen.'
- 5 'Hoe weet u zo zeker dat Saul en zijn zoon Jonatan dood zijn?' vroeg David aan de boodschapper die hem dit was komen vertellen.
- 6 'Ik was heel toevallig op de Gilboa, 'antwoordde hij. 'En daar stond Saul, leunend op zijn speer; de strijdwagens en ruiters hadden hem al bijna te pakken.
- 7 Hij keek om, en toen hij mij zag, riep hij me bij zich. "Wat kan ik voor u doen, heer?" vroeg ik,
- 8 en hij vroeg: "Wie ben jij?" "Ik ben een Amalekiet," zei ik,
- 9 en toen zei hij: "Kom hier en geef me de genadestoot. Want ik leef nog wel, maar de dood heeft mij al in zijn greep."
- 10 Dus ik ging naar hem toe en gaf hem de genadestoot, want ik begreep dat hij, nu de strijd verloren was, niet lang meer te leven had. Toen nam ik hem zijn hoofdband en zijn armband af om ze voor u mee te nemen, mijn heer.'
- 11 Hierop greep David zijn kleren en scheurde ze, en ook al zijn mannen deden dat.
- 12 Ze rouwden, jammerden en vastten tot de avond viel voor Saul, zijn zoon Jonatan en het volk van de HEER, het volk van Israël, omdat zij in de strijd waren gesneuveld.
- 13 David vroeg aan de boodschapper die hem dit alles was komen vertellen: 'Waar komt uw familie vandaan?' 'Ik ben een Amalekiet, 'antwoordde hij. 'Mijn vader is hier als vreemdeling komen wonen.'
- 14 Daarop vroeg David: 'Hoe hebt u het gewaagd uw hand op te heffen tegen de gezalfde van de HEER, en hem te doden?'
- 15 Hij riep een van zijn dienaren bij zich en beval: 'Kom hier, dood hem.' En de dienaar stak hem dood,
- 16 terwijl David zei: 'U hebt uw dood aan uzelf te wijten, want u hebt uzelf met zoveel woorden beschuldigd door te zeggen: "Ik heb de gezalfde van de HEER de genadestoot gegeven."'

lied Liedboek 279 Met koning David...

lezing nieuwe testament (lector) Lucas 17, 11-19

Lk 17, 11-19

- 11 Op weg naar Jeruzalem trok Jezus door het grensgebied van Samaria en Galilea.
- 12 Toen hij daar een dorp wilde binnengaan, kwamen hem tien mensen tegemoet die aan huidvraat leden; ze bleven op een afstand staan.
- 13 Ze verhieven hun stem en riepen: 'Jezus, meester, heb medelijden met ons!'
- 14 Toen hij hen zag, zei hij tegen hen: 'Ga u aan de priesters laten zien.' Terwijl ze gingen werden ze gereinigd.
- 15 Een van hen, die zag dat hij genezen was, keerde terug en loofde God met luide stem.
- 16 Hij viel neer aan Jezus' voeten om hem te danken. Het was een Samaritaan.
- 17 Toen zei Jezus: 'Zijn er niet tien gereinigd? Waar zijn de negen anderen?'
- 18 Wilde niemand anders terugkomen om God eer te bewijzen dan alleen deze vreemdeling?'
- 19 Hij zei tegen de Samaritaan: 'Sta op en ga. Uw geloof heeft u gered.'

lied

Liedboek 534 Hij die de blinden...

schilderen bij een Bijbelverhaal - reacties

uitleg en overweging

Gemeente, lieve mensen van onze Heer,

---David---

We volgen de weg van David naar zijn koningschap.

Bij de teksten uit de Samuelboeken heb ik vaak het gevoel dat ik behoorlijk veel moet uitleggen en dat er soms weinig overblijft waar u misschien wat aan heeft voor het dagelijks leven als gelovig mens.

Want om de komende week als een mens van God te leven, geloof, hoop en liefde te hebben, God van harte liefhebben en uw naaste als uzelf –
- is het daarvoor nodig dat u weet wie de Jebusieten of de Amalekieten ook al weer waren? - Nee.

Dat is nu ook weer zo.

Ik kan u ook niet het gedrag van één van de figuren in dit gedeelte als voorbeeld aanprijzen.

Meestal is dat zo, dat we ons kunnen identificeren met één van de figuren uit een verhaal, je wilt op Jezus lijken, of op de barmhartige Samaritaan, of op de liefdevolle vader, of eventueel op de verloren zoon - ik noem maar wat.

Maar nee: ik kan u niet aanbevelen u met een van deze figuren te identificeren. En ik kan me ook niet goed voorstellen dat u één van deze figuren als voorbeeld ziet voor uzelf.

Laten wij kijken waar we komen.

Soms ontdekken we in de gebeurtenissen overeenkomsten met vandaag en schijnt er een wonderbaarlijk licht door de wederwaardigheden van het leven waar de Samuelboeken zo vol van zijn.

---begin---

"En het gebeurde na de dood van Saul" zo begint het 2. Samuelboek. Dat is waarschijnlijk om een gelijklopend begin te hebben met de eerdere boeken.

Jos. 1 En het gebeurde na de dood van Mozes...
Recht 1 En het gebeurde na de dood van Jozua...
2 Sam 1 En het gebeurde na de dood van Saul...
...eigenlijk nog afsluiting van periode van Saul en David...

Saul is omgekomen in het gevecht met de Filistijnen, David weet van niets. Dat is de uitgangssituatie.

Het gebeurde op de derde dag, "het geschiedde..."

Dat wordt door de NBV wegvertaald, maar is wel belangrijk: er ging iets gebeuren waarvan je opkijkt.

Er komt een man uit het gevecht met de Filistijnen in het Noorden naar David toe om hem te vertellen hoe Saul om het leven kwam.

Nu vallen wij hier binnen in 2 Samuel,
maar als je het eind van het vorige boek
dus net hebt gelezen,
dan moet je denken: hé, dat klopt niet met wat ik net gelezen heb.

Want het vorige boek sloot af met te melden dat Saul,
toen hij geen kans meer had,
zijn wapendrager vroeg om hem
de genadestoot te geven,
en nadat die aan deze vorm van euthanasie niet mee wilde werken,
Saul zichzelf van het leven beroofde.

Deze man vertelt dat hij het gedaan heeft.
Gaaf hij pronken met andermans veren?
Probeerde hij bij David in een gunstig daglicht te komen?
Want David moet toch wel blij zijn
dat zijn tegenstander uitgeschakeld is?

De man vertoont tekenen van rouw, maar koestert ook hoop:
hij wil eigenlijk de tegenstander van Saul
een goede boodschap brengen.

De boodschapper probeert zijn eigen aandeel groot te maken,
en zonder dat hij dat weet
kan hem dat noodlottig worden.

---Amalek---

Deze boodschapper is een Amalekiet.

Het is geen toeval dat dat meerdere keren gezegd wordt
in dit verhaal.

De Amalekieten waren een nomadenstam
die het het volk van Israel
ontzettend moeilijk heeft gemaakt
op weg naar het Beloofde Land.

Altijd weer was deze stam de tegenstander, de vijand.

En wat het ergste is geweest, nog los
van alle gevechten en schermutselingen:

Amalek heeft de achterhoede aangevallen:
ouderen, vrouwen, kinderen.

Dat is zo gemeen dat Amalek in de loop van de tijd
het gepersonaliseerde kwaad geworden is.
Het waren de geboren rovers.

Een ergere vijand dan Amalek kon je niet bedenken.
Amalek is de vijand van de weerloze, kleine en geringe,
het inbegrip van het kwaad.
Afstammend van Esau.
Dat spreekt ook boekdelen.

Daarom is het ook het grote probleem van Saul.
Wat hem wordt verweten is dat hij
Amalek niet heeft uitgeroeid.
Hij is er halfslachtig achteraangegaan en
heeft het niet afgemaakt.
Daarom vooral is Saul een slechte koning.
Nu wordt hij door zo'n Amalekiet vermoord, als het verhaal klopt.

Je kunt je afvragen ...
welk van de twee verhalen
over de dood van Saul nu klopt.

Maar dat maakt eigenlijk niet zoveel uit.
Beide verhalen vertellen: Saul komt om het leven
door datgene waarin hij is tekortgeschoten.
Hij wordt ingehaald door de gevolgen van zijn nalatigheid.

Zowel Saul als ook David waren in gevecht.

Saul vocht in het Noorden tegen Filistijnen,
David in het Zuiden tegen Amalekieten.

Het gevecht waarin Saul verwickeld was
liep slecht af voor hem, dat is bekend,
maar bij David ging het andersom:
hij had de Amalekieten overwonnen.

Of eigenlijk staat er: David had Amalek verslagen,
en dat klinkt dus als: het kwaad verslagen.

Het gaat niet om de personen,
maar om het fenomeen van het kwaad.

Maar na drie dagen blijkt Amalek er nog te zijn,
op deze manier.

Een boodschapper komt hem vertellen van Saul
- en laat dat nou een Amalekiet zijn!

Het kwaad steekt zijn kop weer op,
op een plek waar je dat helemaal niet verwacht.

Die zin "Ik ben een Amalekiet"
moet David met afschuw vervullen,
want hij dacht daarnet Amalek te hebben verslagen.

Onverwacht duikt het kwaad weer op,
op een plek waar je het niet verwacht.

Je bent er nooit klaar mee...

---huh?---

Is dat misschien iets dat we herkennen?

Dat je denkt: dit heb ik toch maar mooi klaargespeeld.
Slechte dingen in jezelf tot zwijgen gebracht.

Maar wat je denkt te hebben overwonnen
duikt weer op, op een onverwacht moment
en een onverwachte plaats.

Je bent er nooit van af.

Je komt jezelf onaangenaam tegen.

Je bent heel tevreden met jezelf,
want je hebt een slechte neiging in je herkend
en je hebt er wat aan gedaan.
Iets wat je altijd zo doet, te jaloers, te driftig, te dit, te dat
- je denkt het te hebben overwonnen
en je hebt jezelf al gefeliciteerd met dit succes
- en dan duikt het op een onverwacht moment weer op
- het is er allemaal nog.

Je bent er nooit van af.

Je bent niet opgeschoten.

Je zult last blijven houden van wat je dacht te hebben opgelost.

Koning David moet er voorlopig ook mee leven
dat wat de grote fout van Saul was,

ook niet heeft kunnen oplossen,
hoewel het er op leek.

Heb je het gevecht in het Zuiden gewonnen,
duikt het vanuit het Noorden weer op.

Amalek is niet verslagen.

---gruwelijk---

Het is geen leuk verhaal.
Het is gruwelijk.

Saul, de boodschapper, David
- allen hanteren het zwaard
of zijn er verantwoordelijk voor.
Niemand om je mee te identificeren.

Mensen die ooggetuige worden van de gebeurtenissen,
die wij hebben gelezen,
krijgen daar vandaag de dag
slachtofferhulp voor aangeboden.

En wij lezen die teksten als inspiratiebron voor ons geloof.
Dat is nogal wat!

Het is belangrijk om in de gaten te houden:
Amalek is gewoon: het kwaad.
Waar iedereen tegen moet vechten,
buiten je en binnen in jezelf.

Daarom heeft de verteller van dit verhaal
de afschuw niet die ons bekruipt.

Wij vinden dat niet,
maar de verteller vindt het volslagen terecht
dat deze man zijn actie
met de dood moet bekopen.
Want hij vertegenwoordigt het kwaad, Amalek.

Of hij het nu echt gedaan heeft of niet,
de verteller vindt dat hem de dood terecht treft,
- omdat hij de gezalfde van de Heer heeft vermoord, of
- omdat hij liegt en in een gunstig daglicht wil komen bij David, of
- omdat hij de euvele moed heeft om de koningsattributen
aan David aan te bieden.

Typisch Amalek om de twee gezalfden, Saul en David, tegen elkaar uit te spelen.
Dat had David nou juist zijn hele leven vermeden.

Zelfs toen Saul zonder enige bescherming voor hem zat.
Nee, David trapte de bal niet in open doel.

David heeft altijd respect gehad voor de Gezalfde als een man van God.
Deze man niet.
Hij heeft gedaan wat David heeft weten te vermijden.

David laat hem doden.
(en dat maakt dat u en ik ons nu niet met hem wensen te identificeren....)

En weer gaat het dus niet in eerste instantie om deze man, maar om het feit dat hij Amalek vertegenwoordigt.

Stel je voor dat David de koningsattributen uit de hand van het kwaad zou moeten aanvaarden.
Onmogelijk!

David doet hier wat Saul heeft nagelaten, namelijk afrekenen met Amalek - dat is de gedachte.

---klacht---

De man verwachtte waarschijnlijk dat David blij zou zijn met de boodschap van de dood van de tegenstander en de koningsattributen.

Maar de boodschap die hij overbrengt heeft heel iets anders tot gevolg: de rouwklacht van David en zijn mannen.

Wie rouwt er nou om de dood van de vijand?

Ja, dat doe je alleen als je een mens als David bent: een mens die ook de tegenstander als een mens van God blijft zien.

Een mens ook die niet alleen tegenstanders te lijf rukt,
maar die ook zijn gevoelens uit en klagen kan.

In die zin is het jammer dat we nu niet verder lezen.
Het stuk wat we gelezen hebben is
de meedogenloze kilte van het gebeuren,
maar de volgende tien verzen
volgt er een lied van David
waar de warme kwetsbaarheid uit spreekt.

"Hoe zijn de helden gevallen!,
Saul en Jonathan, je schaamt je
om het te vertellen.
Sterk als leeuwen waren ze,
snel als de adelaar.
Ik heb pijn om je, Jonathan"
- het is veel langer, is zeg het met mijn eigen woorden.

Laten wij mensen zijn die weten te vechten tegen het kwaad,
en laten we ook fijnbesnaard genoeg zijn
om te verwoorden wat er leeft in je ziel
aan pijn, verdriet en hoop.

Wat is het goed, als je zowel dat gevecht
als die pijn bij God kunt brengen.

Amen.

© Jan-Hendrik Kip

stilte

lied

Liedboek 834 Vernieuw Gij mij...